

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издаје свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 п. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

„Јесте ли ви при себи?“ — шапугаше један.

„Јесте ли пијани?“ — мумлаше други.

„Јесте ли полудили?“ — викаше трећи.

Господин Бодакија успамтио је сав гњевом, провао је и декламовао још жешће. Али она тројица враћали су му својски све грдње, на што је г. управитељ био још суровији, те је декламовао још силовитије.

Изродила се ужасна кавга и настала страшна вика, јер је управитељ хтео, ваљда пред-амном, да му се више него иначе уважава углед и достојанство. Дошло би већ до озбиљна боја, да није на срећу придобила нека госпођа, која је имала на глави шешир с перјаницом.

„Та овде је као на циганском вашару!“ — повиче она уљудно. „Али Бодакија, за бога, ти себе ни мало не чуваш! Бодакија, ти ћеш се још извести жив од љутине и гњева! А ви, господо, могли би сте бар мене мало поштедити“.

„Али драга женице“, — одговори управитељ мало умирен — „то је страшно, ужасно, грозно, шта ти људи раде. Не долазе никад на време на пробу, а ноћу не уче својих улога, него банче и бекријају! Картају се и пију! Ха! Та не пију, него — лочу! — Ето, гле, и сад су пијани. Јуче су примили гажу, плату — а смео бих се опкладити, да су прокоцкали већ све своје новце, а нису ни исплатили својих дугова. И њих ће затворити, као што се то десило и мом иначе ваљаном и даровитом Ромеју, а ја ћу онда седити овде усамљен као оно Марије на развалинама Картагине. А ти, драга Елизо“, дода он сентиментално, па ухвати своју жену за руку, — „ти прогнани анђеле, звездо преходнице на небу наше отачаствене уметности, ти, која си ми лаворвенац за толике моје борбе, једини цвете у јадној пустињи мога живота; кад све позатварају,

можемо ли онда само нас двоје представљати? За име божије, одговорите ми, говорите, говорите!“

„Па и господин управитељ картао се целу ноћ“, — рече један глумац. „Чисто бих се опклadio, да је опет проиграо цео јучерањи приход, а кад се сврши месец, викаће опет, да је био слаб приход, а овамо је и јуче позориште било дупком пуно.“

„Ћутите!“ — повиче на њега управитељ.

„Ћутите ви!“ — забрујаше она тројица.

„Та ћутите, за име божије, свиколици!“ — викну Елиза. „Зар не видите, да је ту странац међу нама? Ви компромитујете цело друштво!“

Ту се окрене она мени, те запита свога мужа, ко сам.

„То је ваљан млад човек, од кога ћу ја створити бољег глумца, него што су те лоле и бекрије. Данас ћемо приказивати „Разбојнике“, он ће играти Карла, а ти Амалију!“

„Јесте ли ви господине, при себи?“ — завикну сад Елиза, која је, кад је љутита, обично звала свога мужа „госпoдином.“ — „Ја да играм са почетником? Но, то би ми још требало! Од тога не ће бити ништа! Ја да себи дам кварили своје најлепше призоре? Ја не ћу да играм!“

„Али драга Елизо —“

„Не ћу да играм. Зар ме нисте још разумели, господине? Или сте ваљда већ и оглувили?“

„Али мила моја голубице, анђеле мој! Видиш, Елизо —“

Елиза није ништа одговорила, него се окрене мени, који у мало што нисам већ бризнуо у плач, па ме је мерила од главе до пете тако дрским погледима, да ми је крв ударила у лице. Па онда рече:

„Но, можда ћу се још предомислити. Још је веома млад, може још што бити од њега. Видићемо.“

За тим ми пружи руку, коју сам морао пољубити, по налогу њенога мужа.

Међу тим су се скупили и остали чланови друштва. Дошле су и две женске, од којих је једна била собарица милостиве госпође управитељке и уједно играла ту улогу и на позорници. Неки се глумци забављаше с њоме, а други до-ручковаше. Овде се Јаго посадио под неко грдно дрво, па натерао боцу с ракијом, онде је опет Брут сркао своје млеко на рушевинама некога града, а Валенштајн је сео на остатке неке лађе, па се бочио с грдном комадешком сланине. Други опет прочитавали су своје улоге. Бодакија пак препирао се и свађао са декоратером, а жена му била је тако милостива, те је прозборила са мном неколико речи. Али сад уђе унутра шаптач, ради кога се до сад није могла започети проба.

Био је то омален црномањаст човечуљак, који је по изгледу са свим личио на мађарског Циганина.

„А од кад сте ви, господине, постали грофом?“ — ослови га управитељ љутито. „Штета, што господин још није могао спавати и преко десет сахата. Грдна штета! Али, сто му мука, сад ми баш паде на ум, да се јуче скандалозно владао. У место „сто франака“ шаптао ми је „сто фракова“, па ми је тако покварио најлепши приказ!“

„И мене је изложио подсмеху!“ — викне и Јаго па скочи из хладовине свога дрвета. „У истом патосу и тону, какав изискује моја улога, шаптао ми је: „Спали су вам бркови!“ Ја сам за њим декламовао те исте речи, те наседнем, а публика се непрестано смејала и довикивала ми: „Та, наравно, подигните ваше бркове!“ Тиме сам много изгубио, јер нисам био изазван.“

„А мени,“ — мумлаше Брут на својим рушевинама, „мени је шаптао из улоге госпође Елизе, те сам тако морао милостивој госпођи говорити: „О, мој драги мужу!“ Он просто хоће да упро-

пасти цело друштво. Нека одлази од нас, не требамо га!“

Малени шаптач слушао је све то стрпљиво до краја, па је онда говорио озбиљно и готово шаптом, јер је као стари шаптач давно изгубио глас.

„Да сте само недељом и празником то, за што се обично издајете, ви бисте доиста били ваљани људи!“

„Још нас и исмева!“

„Да је само то, ни по јада, али ја вам не ћу више ни шаптати, док ми господин управитељ не плати. Још ми дугујете један цванцик, па ме већ читава два дана вонтате и варате.“

„Даћу га затворити!“

„Па ипак не ћу шаптати!“

„То је доиста скандал!“ — повикаше више њих у један пут.

„Треба га отерати!“ — закречи једна женска.

„Па ипак не ћу шаптати!“ — увераваше непоколебиви шаптач.

„Е па добро! — рече управитељ суморно (а то је — као што је већ речено — значило код њега зло је!). „Ево вам тричави цванцик, али — види се, да у вама нема оне божаствене искре, што тиња уметнику у грудима, него сте ви само прост, јадан шаптач. Ви не жртвујете ничега из родољубља, не марите ништа за славу, не приносите ничега на олтар талијин, него све што чините, чините само зарад оних неколико злехудих новчића! Ха, зар вас није срамота!“

„Но, сад ћу шаптати,“ — одговори малени шаптач. Он се није ни обазирао на оно, што је говорио управитељ, него је мирно сео у своју шаптаоницу, што је скриљена била из неког старог олупаног корита.

За тим поче проба, т. ј. прво је скраћен позоришни комад, збрисане су неке особе, па се онда читаво четврт сахата водила препирка док су се правично поделиле улоге.

Нисам био одиграо ни првога приказа од своје улоге, а прекиде ме г. Бодакија, те окренув се к мени рече озбиљна лица: (Наставиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Свршетак.)

Лист „Позориште“ излазио је за време бављења позоришне дружине свакад о дану представе. У њему је сваки приказани комад и игра глумца

у њему оцењивања, а гледало се и на то, да се шире лепи појмови о позоришној уметности и добар естетичан укус.

Од „зборника позоришних дела“, што га издаје управа трошњом књижаре браће Поповића, изишле су две даље свеске. У једној је од тих омиљени комад „Пркос“ од дра Ј. Андрејевића, а у другој „Рукавица и лепеза“, у преводу Ф. Оберкнежевића.

Рачунарске и економне послове ручне позоришне благајне обављао је и ове године глумац Никола Зорић. У томе га је контролисао новчар позоришни и агенат Светозар Крестић и месни позоришни одбори са благајницима из њихове средине одређенима.

Распис за управитеља позоришног остао је, као што се и предвидети могло, без успеха. И у других сретнијих и много већих народа тешко је наћи људи, који су вешти томе послу, а који имају

и дара, и воље и љубави и пожртвовања за то, а у толико је теже у нас тражити и наћи таког човека.

То је у кратко рад позоришни за прошлу годину.

Као што се види све је рађено, да нам наш позоришни брод не потоне. Он се, као што видимо, хвала буди великом напору, у пркос валима, ветровима и прудовима одржао, те поносито плови по узбурканом мору тешких неприлика и великих незгода, тражећи сигурна пристаништа. Не би ли била од бога грехота, а од целог изображеног света завор и срамота, кад би допустили, да нам тај наш брод на домаку пристаништа пропадне, код нас живих људи, који се хвалимо да смо Срби, да смо људи, да смо народ!

Д И С Т И Ђ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Весели двори“.) Шаљива игра у 3 чина, написали француски Сарду и Хенекен, за српску позорицу прерадио Бранко М. Јовановић. Приказана први пут у четвртак 4. јануара о. г. Међу заплетима ниже врсте, у којима није психолошки моменат главни стожер, већ случај и поклокај, спада неспоразум. Тај се употребљује само у оним тренутцима, кад се у игри изниже конач, кад драстичност, експлозија, ступа на место праве радње, те тако исту каткад мало и оживи. То су већ крајња средства, која су писцу дозвољена, и ма да им се, местимце, употреба даје оправдати, ипак не би требало сувише њима утицати на публику. Тај заплет дакле, неспоразум, употребљен је и исцрпљен је у „Веселим дворима“ до крајности. Већ сам француски наслов „Hotel Godelot“ морао је путника навести на мисао, да се налази у гостионици, у хотелу. Наравно, да писцима, Сарду-у и Хенекену, није стало до тога, да се расквари неспоразум, јер би им онда и шаљивој игри било краја; тако се тегли неспоразум до свршетка трећег и последњег акта. Али Сарду је Сарду, он је ипак тако вешто и углађено изнео целу ствар, да му гледаоци лако опраштају, каквим је средствима дошао до своје цели: да их пријатно забави једно вече. И ма да је употребио и мало остарелу ствар — украсти бабу у место девојке (опет дакле неспоразум) — гледамо му кроз прсте, јер је француском лакошћу и пријатношћу прешао и преко тога.

Али шта учини српски прерађач! Незгранном шапом забављао је у француско пlegtиво; недовољним разумевањем, неотесаним пером и још неотесанијим укусом разонодио је и разбацао је оне могуће моменте, које би служиле за подлогу заплету, те по томе и даљем развитуку. Већ одмах наслов: „Весели двори!“ Зар ће тај наслов побудити у икојем путнику мисао, да је у механи? Па онда све сама српска имена! Али да, пардон, та г. Муша је ту шаљиву игру

„за српску позорицу прерадио!“ Од куд и могу дакле Французи долазити на нашу позорицу! Наравно, кад су му лица Срби, мора и земљиште, где се развија радња, бити српско. А које би за то боље доликвало од китњастог и веселог Срема? Али, где, г. Бранко је заборавио, да „прерађује“, па је оставио жељезницу, да иде кроз — Срем! Заборавио је да у Срему нема жељезнице. Наравно, да је и при карактерисању заборавио на српске типове, већ је оставио просто Французе са српским именима. Ако у тим лицима има нешто српског, то је заслуга глумаца.

Где има, н. пр. Србина, ван ако је потпун бугер, да се не уме разговарати с поштенем девојком, а са штумадлама и другим благородним личностима уме низати и нежне речи? Где има „млада Србина“, који се на брзу руку залуби у ма какву цуру, па још и да је узме за верну љубовцу? Где има Србина са незнатним имањем од 200,000 фр.? Где је дуван и цигара Српкињама тако „са свим обична ствар, да им смрди и траг?“ (Да је прерађач навео „кецољубије“ наших госпа, њихову наклоност према „фрише фире“, имале би бар смисла.) Зар је у реду, да Србин-прерађач у лакрдији навађа име, које је сваком Србину у драгој успомени, име покојног војводе? (Јер тај сувишни пијетет прелази у лакрдију, буде смешан.) Или је „прерађач“ хтео тиме да боље „посрби“ шаљиву игру ту? — На сваки је начин испало неко полутанско дело, ком треба или вратити првобитан француски тип, или га бацити у закутак, јер му је још најмања махна — лош српски језик.

Глумци се наши трудуше свим леним средствима, које појединима стоје на расположењу, да шаљиву игру ту бар одрже у репертоару. Али, где је основа траљава, тешко је подићи ваљану зграду. И опет, ако се на гдекојим местима и одавала публика, то се има захвалити вештини глумаца а никако — прерађачу Муши.

К Р.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

8. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 4.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 7. ЈАНУАРА 1879.

НИЗ ВИСЕРА.

Позоришна игра у 2 чина, с певањем, од К. Холтаја, превео С. Д. К.

О С О Б Е :

Спахија	Марковић.
Карло, његов ловац	Лукић.
Борн, закупник	Рајковић.
Марта, његова жена	Ј. Поповићева.
Ана, његова кћи	С. Максимовићка.
Јован, његов слуга	Ружић.
Јела, собарица	Љ. Зорићева.
Црнац, слуга	Добриновић.
Наредник	Јовановић.
Први } војник	Ћирић.
Други }	Поповић.

Селаџи, жене, и војници. — Догађа се у Немачкој, у другој половини прошлога века.

У уторак 9. јануара: „Ромео и Јулија.“ Трагедија у 5 чинова, од В. Шекспира, с енглеског превео др. Л. Костић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први део своје претплате изволили исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.